

Vakautta vai syvenemistä – parisuhdetoiveet vanhemmaksi tullessa

Parisuhde kohtaa usein haasteita siirtymävaiheessa vanhemmuuteen, mutta vanhemmaksi tulemiseen liittyy parisuhteen näkökulmasta myös pysyvyyttä ja myönteisiä muutoksia. Tämän CopaGloba-hankkeen osatutkimuksen tarkoituksena oli selvittää 30:n esikoistaan odottavan pariskunnan parisuhdetoiveita lapsen syntymästä ja tunnistaa toiveiden pohjalta pariskuntatyyppiä. Aineisto kerättiin yksilöhaastatteluina toteutettujen teema-haastatteluiden avulla. Temaattisen analyysin tulokset osoittivat, että odottavat vanhemmat toivovat parisuhteeltaan pysyvyyttä ja muutosta, parisuhteen merkityksellisyyttä sekä parisuhteen ylläpitämistä erilaisin keinoin. Pariaineiston tyypittelyn pohjalta tunnistettiin kaksi pariskuntatyyppiä: 1) vakaata parisuhdetta toivovat pariskunnat ja 2) syvenevää parisuhdetta toivovat pariskunnat. Kumpikin pariskuntatyyppi toivoi parisuhteeltaan pysyvyyttä, mutta vain syvenevää parisuhdetta toivovat pariskunnat toivoivat parisuhteensa myös kehittyvän. Tutkimuksen perusteella odottavat pariskunnat jakavat samankaltaisia toiveita parisuhteen elementtien säilymisestä, mutta eroavat siinä, näyttäytykö parisuhde heille enemmän vakaana vai alati muuttavana suhteena. Tulokset tukevat systeemisen perheteorian näkemystä vanhemmuuteen siirtymisen vaiheen ilmenemisestä eri tavoin eri pariskuntien kohdalla. Tuloksia voidaan hyödyntää kehitettäessä esikoistaan odottavien vanhempien toiveita vastaavia palveluja.

Avainsanat: parisuhde, siirtymävaihe vanhemmuuteen, odottava vanhempi, odottava pariskunta, toive

JOHDANTO

Lapsen saamista pidetään yleisesti parisuhteen koetinkivenä, ja usein tuodaan esille sitä, miten vanhemmaksi tuleminen haastaa parisuhdetta. Erityisesti ensimmäisen lapsen kohdalla vanhemmuuteen sopeutuminen vie vanhempien voimavaroja, jolloin parisuhteelle ei välttämättä riitä resursseja. Myös tutkimuksissa on tunnistettu lapsen syntymää seuraavat haasteet parisuhteelle. Useiden tutkimusten mukaan vanhempien parisuhdetyytyväisyys heikkenee ensimmäisen lapsen syntymän myötä (Leonhardt ym., 2022; Rauch-Anderegg, Kuhn, Milek, Halford & Bodenmann, 2020).

Valtaapitävän huolipuheen varjoon jäävät kuitenkin herkästi ne myönteiset muutokset, joita vanhemmaksi tulemiseen liittyy parisuhteen näkökulmasta. Lapsen saaminen voi esimerkiksi lisätä puolisoitten yhteenkuuluvuuden tunnetta (Bäckström, Käreholt, Thorstensson, Golsäter & Mårtensson, 2018), syventää parisuhdetta (Premberg, Hellström & Berg, 2008) ja rikastaa uusien vanhempien elämää (Deave, Johnson & Ingram, 2008). Näiden tutkimusten esiin tuomien negatiivisten ja positiivisten muutosten rinnalla parisuhteessa on havaittu ilmenevän myös pysyvyyttä siirtymävaiheessa vanhemmuuteen. Pysyvyys on tullut ilmi esimerkiksi niissä tutkimuksissa, joissa tuoreiden vanhempien parisuh-

teeseen sitoutuminen pysyi vahvana (Leonhardt ym., 2022) tai vanhemmat kokivat parisuhdetyytyväisyytensä säilyneen vakaana (ter Kuile, van der Lippe & Kluwer, 2021) lapsen syntymän jälkeen.

Tässä tutkimuksessa parisuhdetta lähestyttiin systeemisen perhekäsityksen kautta. Systeeminen perheteoria määrittelee perheen toisistaan riippuvaisten yksilöiden muodostamaksi kokonaisuudeksi, joka koostuu useista eri alasysteemeistä, kuten vanhempien välisestä parisuhteesta (Cox & Paley, 1997). Tämän perheteorian valossa vanhempien parisuhde nähdään kiinteänä osana perhesysteemin verkostoa, jossa perheen sisäiset suhteet ovat vuorovaikutuksessa (Allen & Henderson, 2017). Perheen systeemistä luonnetta on mahdollista hahmottaa myös perhekoheesio käsitteen avulla, joka kuvaa perheenjäsenten läheisyyden tasoa korkean koheesio (perheenjäsenillä on vahva keskinäisriippuvuus) ja matalan koheesio (perheenjäsenten itsenäinen toiminta korostuu) jatkumolla (Allen & Henderson, 2017, s. 112).

Systeemisen perheteorian näkökulmasta vanhemmaksi tulon seurauksena perheenjäsenten ja perheen alasysteemien välinen tasapaino horjuu, mutta perhesysteemille on kuitenkin ominaista pyrkiä aina uudelleen tasapainoon (Allen & Henderson, 2017, s. 116). Näin ollen myös parisuhde perheen yhtenä alasysteeminä hakee siirtymävaiheessa vanhemmuuteen tasapainoa paitsi sisäisesti, myös suhteessa muihin alasysteemeihin. On esimerkiksi havaittu, että lapsen saamisen jälkeen vanhemmat etsivät tasapainoa parisuhteen ja vauvan välillä (Deave & Johnson, 2008). Kun perhesysteemi pyrkii löytämään tasapainon uudelleen, hetkellisesti vallitseva epätasapaino voi joko voimistaa olemassa olevia haasteita tai aikaansaada myönteisiä muutoksia (Allen & Henderson, 2017, s. 116). Tämä voi puolestaan luoda eroja sen suhteen, millaisena elämäntapahtumana vanhemmaksi tuleminen näyttäytyy eri pariskuntien kohdalla.

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli kuvata esikoistaan odottavien vanhempien parisuhde-toiveita ja tunnistaa toiveiden pohjalta erilaisia pariskuntatyyppisiä. Aiemmin on tutkittu odottavien vanhempien odotuksia parisuhteestaan ja havaittu, että raskaudenaikaiset odotukset voivat jäädä toteutumatta, toteutua tai ylittyä lapsen syn-

tymän jälkeen (Lawrence, Nylén & Cobb, 2007). Lisäksi on saatu tutkimusnäyttöä siitä, että odottavat vanhemmat eivät välttämättä ole kovinkaan tietoisia lapsen syntymän myötä heidän parisuhteessaan tapahtuvista muutoksista (Deave ym., 2008). Suomessa suurin osa odottavista vanhemmista käy äitiysneuvolassa, jossa parisuhteeseen liittyviä asioita käsitellään ainakin laajan terveystarkastuksen yhteydessä. Parisuhteen puheeksi ottaminen neuvolassa ei kuitenkaan takaa sitä, että parisuhdetta pohditaan syvällisesti tai yhdessä kumppanin kanssa varsinkaan, jos molemmat vanhemmat eivät ole neuvolakäynnillä mukana. Tutkimalla odottavien vanhempien parisuhde-toiveita saadaan tietoa, jonka avulla pariskuntia voidaan ohjata pohtimaan omaa parisuhdettaan ja saada heidät sitä kautta tietoisemmiksi parisuhteeseen liittyvistä toiveista.

Parisuhteen pysyvyys ja muutos siirtymävaiheessa vanhemmuuteen

Siirtymävaiheella vanhemmuuteen tarkoitetaan ajanjaksoa, joka alkaa raskauden suunnittelemisesta tai alkamisesta ja päättyy muutama kuukausi lapsen syntymän jälkeen, ja joka tulee ymmärtää pikemminkin prosessina kuin yksittäisenä tapahtumana (Adamsons, 2013). Siirtymävaihetta on kuvattu kuuden teeman kautta, jotka ovat sopeutumisvaihe, vauvaan keskittyminen, muutokset kommunikaatiossa ja sen tärkeydessä, muutokset läheisyydessä, parisuhteen lyhytaikainen tai pitkäaikainen jännitteisyys sekä parisuhteen vahvistuminen ja puolisoiden välisen yhteyden syveneminen (Delicate, Ayers & McMullen, 2018). Näiden teemojen pohjalta vanhemmaksi tuleminen näyttäytyy parisuhteen näkökulmasta sekä myönteisten että kielteisten muutosten ajanjaksona.

Vaikka keskimäärin vanhemmaksi tulemisella on havaittu olevan kielteisiä vaikutuksia parisuhteeseen, kokevat jotkut pariskunnat myös parantusta suhteessaan lapsen syntymän myötä (Doss & Rhoades, 2017). Osa vanhemmista kuvaa vanhemmuuteen siirtymistä sujuvana ja kokee, että vanhemmaksi tultua parisuhteen läheisyys ja vastavuoroisuus säilyvät ilman suuria konflikteja (Sevón, 2012). Lisäksi osa vanhemmista kokee vanhemmaksi tuleminen myötä parisuhteen

rakkautta lisääntyvän tai säilyvän ennallaan sekä konfliktien määrän vähentyvän tai pysyvän samana (Holmes, Sasaki & Hazen, 2013).

Identiteetin muutos on tunnustettu parisuhteen näkökulmasta yhdeksi keskeiseksi haasteeksi siirtymävaiheessa vanhemmuuteen. Lapsen syntymän myötä vanhemman rooli voi saada yksilön identiteetissä ensisijaisen aseman parisuhteen ja yksilöllisyyden sijaan, mikä ilmenee esimerkiksi siten, että puoliset toimivat epäitsekästä ja pysyvät tietoisena vauvan tarpeista myös silloin, kun he eivät ole vauvan kanssa (Lévesque, Bisson, Charton & Fernet, 2020). Tämä voi olla haitallista parisuhteelle, sillä vanhempien henkilökohtaisten tarpeiden jättäminen vauvan tarpeiden varjoon voi heikentää parisuhteen hyvinvointia (de Goede & Greeff, 2016). Vanhemmat voivat myös kokea voimakasta sosiaalista painetta omistautua vanhemmuudelle sekä haasteita yhdistää erilaisia roolejaan vanhempana, yksilönä ja kumppanina (Lévesque ym., 2020). Tällainen useiden yhtäaikaisten roolien ylläpitämisestä aiheutuva roolipaine voi ilmetä ylläritustilana, jossa uusilla vanhemmillä on vaativa rooli huolehtia vastasyntyneestä samanaikaisesti, kun he pyrkivät jatkamaan työssäkäyntiä ja vapaa-ajan harrastamista kuten aiemmin (Day, 2010, s. 70–71).

Kumppanin ja vanhemman rooleja voidaan toki toteuttaa myös tasapainoisesti. Esimerkiksi suomalaisen tutkimuksen äidit kokivat, että heidän on mahdollista olla yhtä lailla hyviä äitejä, toteuttaa jaettua vanhemmuutta sekä säilyttää romantiikka ja ystävyys parisuhteessaan (Sevón, 2012). Kumppanin ja vanhemman roolien yhtäaikainen toteuttaminen voi mahdollistua esimerkiksi sitä kautta, kun kumppanit viettävät perheaikaa lapsensa kanssa (Malinen, 2011). On myös todettu, että puolisoitten korkeampi suhde-tyytyväisyys on yhteydessä heidän kokemukseensa vähemmän rajoittavasta vanhemmuusroolista (Malinen ym., 2010).

Tuoreiden vanhempien välisen vuorovaikutuksen haasteiksi on tunnustettu esimerkiksi puutteellinen kommunikaatio (Ahlborg & Strandmark, 2001) sekä erimielisyydet ja näpättyely (Sevón, 2012). Lapsen syntymän jälkeen myös puolisoitten välinen kielteinen kommunikointi, konfliktien määrä ja konfliktien intensiivisyys lisääntyvät erityisesti niillä vanhemmillä, joilla

on ollut vuorovaikutushaasteita jo ennen lapsen syntymää (Doss, Rhoades, Stanley & Markman, 2009). Toisaalta osa uusista vanhemmista ei koe konfliktien määrän lisääntyneen lapsen syntymän jälkeen (Prinds, Mogensen, Hvidt & Bliddal, 2018). Toimiva kommunikaatio näyttäytyy puolestaan työkaluna, joka luo perustan hyvinvoivalle parisuhteelle ja ylläpitää molemminpuolista ymmärrystä (MacAdam, Huuva & Berterö, 2011). Lisäksi on todettu, että puoliset eivät aina koe erimielisyyksiä negatiivisena asiana, vaan niitä saatetaan pitää edellytyksenä parisuhteen kehittymiselle (Premberg ym., 2008).

Parisuhteen läheisyydessä voi tapahtua muutoksia vanhemmaksi tuleminen myötä. Vanhemmuuteen siirtymisen vaiheessa olevat pariskunnat kokevat suhteensa läheisyyden (Bateman & Bharj, 2009) ja seksuaalisen kanssakäymisen (MacAdam ym., 2011) vähenemistä. Vanhemmaksi tuloon kielteinen vaikutus seksuaaliseen suhteeseen voi johtua esimerkiksi väsymyksestä (Woolhouse, McDonald & Brown, 2012), kumppanien halujen välisestä yhteensopimattomuudesta (MacAdam ym., 2011) sekä siitä, että lapsen fyysinen läsnäolo koetaan häiriötekijänä (Faircloth, 2015). Seksuaalisuuteen liittyvät huolenaiheet ovat myös yleisiä siirtymävaiheessa vanhemmuuteen (Schlagintweit, Bailey & Rosen, 2016).

Tutkimusten mukaan parisuhteen läheisyys voi muuttua muotoaan siirtymävaiheessa vanhemmuuteen. Seksuaalisuuden ilmaiseminen saattaa korvautua esimerkiksi huomioimisen ja rakkautta osoittamisella (MacAdam ym., 2011). Lapsen saaminen voi myös vaikuttaa myönteisesti puolisoitten henkiseen läheisyyteen. Osa tuoreista vanhemmista kertoo nauttivansa perheenä olemisen tunteesta ja kokee lapsen saamisen myötä, että heidän parisuhteensa on läheisempi ja täydentyneempi aiempaan verrattuna (Deave ym., 2008). Lisäksi on havaittu, että esikoisensa saaneet vanhemmat kuvaavat lapsen syntymän jälkeen korkeampaa koherenssin tunnetta kuin raskausaikana (Bäckström ym., 2018). Nämä tulokset voidaan nähdä osoituksina siitä, että yhteinen lapsi lisää puolisoitten yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Lapsen syntymä tuo mukanaan lukuisia uusia tehtäviä ja vastuita sekä vauvan tarpeisiin vastaamisesta johtuvaa ajan uudelleen organisointia

(Lévesque ym., 2020). Tällöin parisuhteen näkökulmasta haasteeksi voi muodostua parisuhdeajan puute, jonka on havaittu luovan jännitteitä puolisoitten välille (de Goede & Greeff, 2016). On kuitenkin esitetty, että ennen lapsen syntymää vietetyn yhteisen ajan hyödyt voivat jatkua läpi vanhemmuuteen siirtymän, vaikka yhteistä aikaa ei enää lapsen syntymän jälkeen olisikaan yhtä paljon (Claxton & Perry-Jenkins, 2008).

Toisaalta tiedetään, että myös pienten lasten vanhemmat hoitavat parisuhdettaan (Malinen, 2011). Uusien vanhempien rajallinen aika ja voimavarat voivat suunnata keskittymistä arjen pieniin hetkiin, joissa on mahdollista osoittaa huomiota kumppanille ja luoda näin uusi yhteenkuuluvuuden muoto (MacAdam ym., 2011). Läsnäololla on vanhemmille tärkeä merkitys puolison kanssa vietetyissä hetkissä (Malinen, Rönkä & Sevón, 2010). Parisuhde aika näyttäisi myös kytkeytyvän perhe aikaan, jota vietetään yhdessä puolison ja lapsen kanssa. Pariskunnat mainitsevatkin usein positiivisina puolison kanssa vietettyinä hetkinä sellaisia tilanteita, joissa myös lapsi on osallisena (Malinen ym., 2010).

Aiemmin on tutkittu jonkin verran sitä, millaisia odotuksia odottavilla vanhemmilla on parisuhteestaan lapsen synnyttyä, ja miten nämä odotukset ovat toteutuneet. Odottavilla vanhemmilla näyttäisi keskimäärin olevan suhteellisen korkeat odotukset ja lapsen syntymän jälkeiset käsitykset parisuhteestaan (Lawrence ym., 2007). Raskaudenaikaisten odotusten ja lapsen syntymän jälkeisten käsitysten välillä voi kuitenkin olla eroja. Vanhemmaksi tuleminen myötä itsessä tapahtuva muutos tiedostetaan helpommin kuin se, että oma parisuhde tulisi muuttumaan, minkä vuoksi parisuhteeseen kohdistuviin stressitekijöihin ei välttämättä osata varautua (Deave ym., 2008). Joidenkin pariskuntien kohdalla raskaudenaikaiset odotukset voivat myös toteutua esimerkiksi parisuhdeajan vähenemisen osalta (Ahlborg & Strandmark, 2001) tai lapsen syntymän jälkeiset käsitykset ylittävät lapsen saamista edeltävät odotukset (Lawrence ym., 2007).

Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena oli kuvata odottavien vanhempien parisuhdetoiveita ja tunnistaa toivei-

den pohjalta mahdollisia pariskuntien välisiä eroja. Uutuusarvona tutkimuksessa oli pariskuntien tutkiminen yksikkönä. Systeminen perheteoria kuvaa parisuhteen olevan merkittävässä muutostilassa siirtymävaiheessa vanhemmuuteen (Allen & Henderson, 2017), mikä osoittaa parisuhteen tutkimisen merkityksellisyyttä vanhemmaksi tullessa. Tutkimuskysymykset olivat seuraavat:

- 1) Millaisia toiveita esikoistaan odottavilla vanhemmilla on parisuhteestaan lapsen synnyttyä?
- 2) Millaisia pariskuntatyyppisiä odottavien vanhempien parisuhteeseen liittyvien toiveiden perusteella on tunnistettavissa?

AINEISTO JA MENETELMÄT

Tutkimus oli osa Yhteisvanhemmuuteen oppimassa: vertaileva pitkittäistutkimus yhteisvanhemmuuden rakentumisesta vanhemmuuteen siirtymävaiheessa (CopaGloba, 2019–2023) -tutkimushanketta, jossa tutkittiin vanhempien yhteistyön kehittymistä siirtymävaiheessa vanhemmuuteen. Tutkimushanke sai hyväksynnän Jyväskylän yliopiston eettiseltä toimikunnalta.

Osallistujat

Tämän laadullisen osatutkimuksen aineistoksi valittiin tutkimushankkeesta 30 esikoistaan odottavaa pariskuntaa. Kaiken kaikkiaan hankkeessa haastateltiin 44 esikoistaan odottavaa pariskuntaa, jotka tavoitettiin neljän suuren suomalaisen kunnan neuvolapalveluiden kautta. Aineistosta rajattiin hankkeen puolesta pois maaseudulla asuvat ja muuta kuin suomea äidinkielenään puhuvat tutkittavat. Koska tutkittavat olivat koulutetumpia kuin väestö keskimäärin, tästä osatutkimuksesta rajattiin pois myös osa pisimmälle kouluttautuneista mahdollisen vääristymän pienentämiseksi. Tämän osatutkimuksen tutkittavat elivät joko avo- tai avioliitossa ja olivat olleet nykyisessä parisuhteessaan 1–15 vuotta. Tutkittavien ikä vaihteli alle 28-vuotiaasta yli 32-vuotiaaseen. Lisäksi tutkittavien joukossa tuli esille koulutustaustojen kirjo (peruskoulu, toisen asteen

koulutus, alempi tai ylempi korkeakoulututkinto sekä tohtoritutkinto tai vastaava koulutus).

Aineiston keruu

Tämän osatutkimuksen aineistona olivat esikoistaan odottavien vanhempien yksilöhaastattelut, jotka hankkeen tutkijat toteuttivat vuoden 2020 aikana ja tammikuussa 2021. Haastattelut toteutettiin COVID-19-pandemian vuoksi etäyhteyksin (Teams-sovelluksella tai puhelimitse) vanhemmille sopivana ajankohtana noin 1–3 kuukautta ennen laskettua aikaa. Haastatteluiden kesto oli 30–60 minuuttia. Puolisot haastateltiin erikseen, jotta kummankin odottavan vanhemman oma näkemys saataisiin esille ilman toisen puolison vaikutusta (ks. Cerchiaro, 2022; Taylor & de Vocht, 2011). Haastateltavilta toivottiin, että he eivät keskustele kumppaninsa kanssa haastattelusta ennen kuin molemmat ovat osallistuneet siihen.

Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituna teemahaastatteluina, joissa käsiteltiin muun muassa tulevien vanhempien nykyistä elämäntilannetta, yhteiseen vanhemmuuteen liittyviä toiveita ja odotuksia sekä tuen ja muiden ihmisten merkitystä yhteisvanhemmuudelle. Kaikille haastateltaville esitettiin tietyt yhteiset kysymykset ja niiden lisäksi mahdollisia tarkentavia kysymyksiä. Puolistrukturoidun teemahaastattelun vahvuutena onkin melko systemaattinen tiedonkeruu ja samalla mahdollisuus saada syvällistä tietoa haastateltavalta (Patton, 2015, s. 438).

Aineiston analyysi

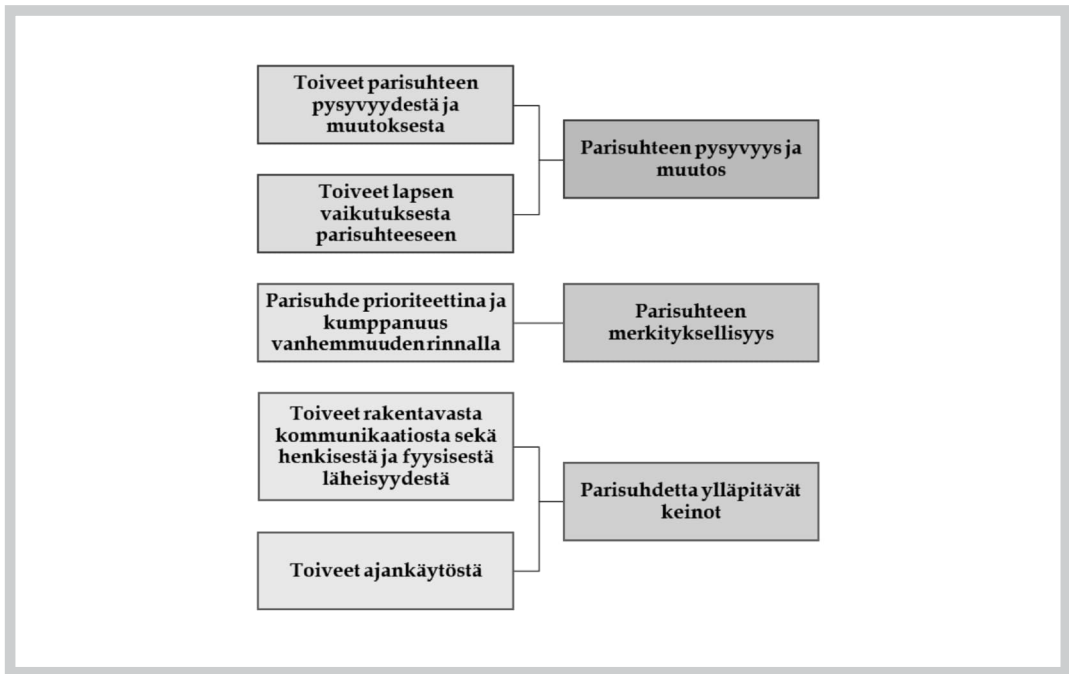
Kaksi ensimmäistä kirjoittajaa toteuttivat aineiston analyysin. Analyysin ensimmäisessä vaiheessa toteutettiin temaattinen analyysi (Braun & Clarke, 2021), joka sisälsi seuraavat vaiheet: huolellinen aineistoon tutustuminen, alustava koodaus, samansisältöisten koodien ryhmitteleminen alateemoiksi ja alateemoja yhdistäväksi ylateemoiksi, teemojen sisäisen yhtenäisyyden ja keskinäisen suhteen tarkistaminen sekä teemojen nimeäminen.

Temaattisessa analyysissä tulee ottaa huomioon muun muassa analyysin orientaatio sen osalta, keskitytäänkö tutkimuksessa semanttisiin

vai latentteihin merkityksiin (Braun & Clarke, 2022). Analyysissä keskityttiin pääasiassa aineistosta selkeästi havaittaviin ilmisisältöihin (”toivon, että...”). Huomiota kiinnitettiin myös latentteihin merkityksiin (parisuhteessa tärkeiksi kuvatut asiat tulevaisuudessa). Analyysin tuloksena muodostettiin kolme odottavien vanhempien toiveita kuvaavaa teemaa, jotka olivat parisuhteen pysyvyys ja muutos (alateemat pysyvyys ja muutos), parisuhteen merkityksellisyys (alateemat parisuhde prioriteettina ja kumppanuus vanhemmuuden rinnalla) ja parisuhdetta ylläpitävät keinot (alateemat rakentava kommunikaatio, henkinen ja fyysinen läheisyys, ajankäyttö).

Analyysin toisessa vaiheessa teemoiteltu aineisto tyypiteltiin käyttämällä mahdollisimman laajaa tyypittelyä, jossa tyypikkuvaukseen voidaan sisällyttää myös vain yhden tutkittavan vastauksissa esiintyneitä asioita (ks. Eskola & Suoranta, 1998). Tyypittely aloitettiin asettamalla puolisoitten toiveet rinnakkain ja ryhmittelemällä toiveet pariskunnittain alateemojen mukaisesti. Tässä kohtaa tarkastelun ulkopuolelle rajattiin kaksi pariskuntaa, joiden kohdalla vain toiselta kumppanilta oli kysytty parisuhdetoiveita. Pariskuntia tarkasteltiin yksikkönä erottelematta sitä, esittikö saman toiveen kumpikin kumppaneista vai vain toinen. Tämä ratkaisu kytkeytyi siihen, että pariskuntien sisällä puolisoitten toiveet olivat pääosin yhteneväisiä, ja puoliset puhuivat samoista asioista ja jopa samoilla sanoilla. Muutamien pariskuntien kohdalla yhtenevien toiveiden lisäksi toinen puolisoista saattoi täydentää pariskunnan toiveita jollakin sellaisella näkökulmalla, jota toinen puolisoista ei tuonut esille. Kuitenkaan mikään pariskunnista ei ollut keskenään erimielinen tai heidän toiveensa eivät olleet ristiriidassa keskenään. Odottavien pariskuntien välillä tunnistettiin eroja selvimmin parisuhteen pysyvyyteen ja muutokseen liittyvissä toiveissa. Näin ollen tyypittelyn kattoteemaksi valittiin pysyvyys ja muutos -teema, jonka suhteen pyrittiin tunnistamaan erilaisia pariskuntatyyppejä. Tyypittelyn ulkopuolelle rajattiin yksi pariskunta, joka ei kuvannut näitä toiveita. Lopulta tyypittelyssä oli mukana 27 odottavaa pariskuntaa.

Pysyvyys- ja muutos-ulottuvuuksien pohjalta odottavista pariskunnista muodostettiin kaksi

KUVIO 1. Pariskuntatyyppien kuvauksissa hyödynnetyt ala- ja yläteemat.

tyyppiä. Tyyppien välisiä ominaisuuksia ja eroja tarkasteltiin sen jälkeen tarkemmin teemojen ja alateemojen näkökulmasta. Tässä vaiheessa huomattiin, että alateemoja oli tarpeen täsmentää, koska tyypittely teki näkyväksi teemoittelusta uusia ulottuvuuksia, joita haluttiin tuoda esille pariskuntatyyppien kuvauksissa. Muutoksia tehtiin seuraavilta osin: Parisuhteen pysyvyys ja muutos -teemasta johdettiin kaksi uutta alateemaa, toiveet parisuhteen pysyvyydestä ja muutoksesta sekä toiveet lapsen vaikutuksesta parisuhteeseen. Parisuhteen merkityksellisyys -teeman kohdalla alateemat parisuhde prioriteettina ja kumppanuus vanhemmuuden rinnalla yhdistyivät yhdeksi parisuhteen merkityksellisyyttä kuvaavaksi alateemaksi. Lisäksi toiveet rakentavasta kommunikaatiosta sekä henkisestä ja fyysisestä läheisyydestä yhdistettiin parisuhdetta ylläpitävien keinojen teeman alla. Toiveet ajankäytöstä erotettiin puolestaan parisuhdetta ylläpitävistä keinoista omaan alateemakohtaiseen tarkasteluun. Pariskuntatyyppien kuvauksissa käytetyt ala- ja yläteemat ovat kuvattuna Kuviossa 1. Tyypittelyn lopuksi pariskuntatyyppit nimettiin vakaata pa-

risuhdetta toivoviksi pariskunniksi ja syvenevää parisuhdetta toivoviksi pariskunniksi.

TULOKSET

Odottavien vanhempien parisuhdettoiveet

Odottavat vanhemmat kuvasivat parisuhdettoiveitaan parisuhteen pysyvyyden ja muutoksen, parisuhteen merkityksellisyyden sekä parisuhdetta ylläpitävien keinojen näkökulmasta.

Parisuhte pysyvyyden ja muutoksen jatkumolla

Suurin osa odottavista vanhemmista toivoi parisuhteeltaan siirtymävaiheessa vanhemmuuteen pysyvyyttä, jota ilmensivät toiveet parisuhteen jatkumisesta ja sen eri osa-alueiden säilymisestä. Vastauksista oli tulkittavissa eroja siinä, pidettiinkö omaa toivetta parisuhteen tilanteen pysyvyydestä todennäköisenä vai kuvattiinko toivetta pelon tai epävarmuuden tunteen kautta. Toisaalta odottavat vanhemmat toivoivat, että parisuhteessa tapahtuu muutoksia vanhemmaksi tultaessa.

Lapsen toivottiin lähentävän parisuhdetta, voimistavan puolisoiden yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä lisäävän myönteisten tunteiden kokemista arjessa. Tulevaa lasta kuvattiin ”yhteisenä projektina”, jonka toivottiin tuovan uutta sisältöä ja jaettuja asioita pariskunnan elämään.

Sama odottava vanhempi saattoi esittää parisuhdetoiveita sekä pysyvyyden että muutoksen suunnista. Parisuhteen toivottiin pysyvän samanaikaisena kuin se oli ollut ennen raskausaikaa tai lapsen syntymää. Samanaikaisesti pidettiin kuitenkin toivottuna ja myös väistämättömänä sitä, että lapsen syntymä muuttaa perhedynamiikkaa ja aikaansaa elämän prioriteettien uudelleen järjestelyä, kun pariskunnan elämä täydentyy kolmannella osapuolella ja lapsen näkökulman huomioiminen nousee etusijalle päätöksentekotilanteissa.

Merkityksellinen parisuhde, merkityksellinen vanhemmuus

Odottavien vanhempien parisuhdetoiveet ilmensivät parisuhteen merkityksellisyyttä, mikä tuli esille parisuhteen priorisoimista ja kumppanuuden merkitystä vanhemmuuden rinnalla kuvaavina toiveina. Parisuhteen priorisoimista kuvasivat toiveet parisuhteen arvostamisesta ja hoitamisesta sekä oman parisuhteen vahvuuksien vaalimisesta. Parisuhteen merkityksellisyyttä kuvasivat myös ne odottavien vanhempien toiveet, joissa parisuhteen asemaa ja kumppanuuden merkitystä peilattiin suhteessa tulevaan vanhemmuuteen. Keskeisenä toiveena odottavilla vanhemmilla oli se, että vanhemmaksi tuleminen ei syrjäytä parisuhdetta tai suuntaa kaikkea huomiota ja rakkautta pelkästään lapseen.

Vaikka uutta roolia vanhempana kuvattiin merkityksellisenä, toivottiin tilaa myös puolisoiden väliselle kumppanuudelle. Kumppanuus ja vanhemmuus liitettiin toiveissa toisiinsa myös siitä näkökulmasta, miten nämä roolit voivat mahdollistaa toisiaan. Yhtäältä vanhemmuuden toivottiin jättävän edelleen tilaa parisuhteessa olemiseen, ja toisaalta toivottiin, että parisuhteen sisällä kummallakin puolisoilla olisi mahdollisuuksia opetella ja toteuttaa omannäköistä vanhemmuutta.

Kommunikaatio, läheisyys ja ajankäyttö parisuhteen ylläpitokeinoina

Odottavien vanhempien toiveissa tuli esille erilaisia konkreettisia keinoja, joiden avulla parisuhdetta voidaan ylläpitää siirtymävaiheessa vanhemmuuteen. Näitä keinoja olivat rakentava kommunikaatio, henkinen ja fyysinen läheisyys sekä ajankäyttö. Rakentavaan kommunikaatioon toivottiin kuuluvan esimerkiksi avoin keskustelu-yhteys, kuunteleminen ja yhteistyökyky.

Parisuhteen henkiseen ja fyysiseen läheisyyteen liittyen keskeinen toive oli, että puolisoiden välinen suhde säilyy edelleen läheisenä. Henkistä läheisyyttä kuvasivat toiveet esimerkiksi puolisoiden välisestä yhteenkuuluvuuden tunteesta, romantiikasta ja parisuhteeseen sitoutumisesta. Parisuhteessa toivottiin olevan molemminpuolista kunnioitusta, huomioimista ja tukemista. Lisäksi toiveissa tuli esille yhteinen huumori, jonka toivottiin toimivan arjen voimavarana ja puolisoita yhdistävänä tekijänä. Fyysisen läheisyyteen liittyvät toiveet käsittelivät puolestaan parisuhteen seksuaalisuutta ja fyysisiä läheisyyden osoituksia. Fyysistä vetovoimaa kuvattiin ”pilkkeenä silmäkulmassa”, jota haluttiin jatkossakin vaalia parisuhteessa.

Odottavat vanhemmat toivoivat kahdenkeskistä aikaa puolison kanssa myös lapsen synnytyä. Erityisesti toivottiin, että kahdenkeskisissä hetkissä keskitytään olemaan läsnä kumppanille. Toisaalta parisuhdeajan ottamiselle ei ajateltu olevan kiirettä heti lapsen synnyttyä. Lapsen saamista kuvattiin niin merkittäväksi elämäntapahtumaksi, että uudelle roolille vanhempana haluttiin omistautua. Lisäksi erittäin toivottu asia oli puolisoiden ja lapsen yhteinen perhe aika. Perheaika ja parisuhde aika näyttäytyivät toiveissa myös osittain päällekkäisinä. Odottavat vanhemmat toivoivat, ettei heidän välttämättä tarvitse valita parisuhteen ja perheen väliltä, vaan parisuhde aika voi sisältyä perheen kanssa vietettyyn aikaan. Tämänkaltaiset toiveet osoittivat, että myös perheajan viettäminen voi olla parisuhdetta ylläpitävä keino.

TAULUKKO I. Pariskuntatyyppien keskeiset piirteet ja erot.

Toiveet	Vakaata parisuhdetta toivovat pariskunnat (n = 17)	Syvenevää parisuhdetta toivovat pariskunnat (n = 10)
Parisuhteen pysyvyys ja muutos	Pysyvä	Pysyvä ja muuttuva
Lapsen vaikutus parisuhteeseen	Lapsi sulautuu osaksi pariskunnan elämää	Lapsi ei vie parisuhteesta mitään pois Lapsi vahvistaa ja yhdistää parisuhdetta
Parisuhteen merkityksellisyys	Parisuhteen huomioiminen jatkuu Kumppanuus säilyy vanhemmuuden rinnalla	Parisuhteen huomioiminen jatkuu ja lisääntyy Kumppanuus säilyy vanhemmuuden rinnalla
Rakentava kommunikaatio sekä henkinen ja fyysinen läheisyys	Parisuhteen ylläpitämisen kannalta tärkeät tekijät säilyvät	Parisuhteen ylläpitämisen kannalta tärkeät tekijät säilyvät ja kehittyvät
Ajankäyttö	Kumppaneiden kahdenkeskinen aika Perheenä voidaan tehdä samoja asioita kuin pariskuntana	Kumppaneiden kahdenkeskinen aika Perheenä voidaan tehdä samoja asioita kuin pariskuntana Perheaika täydentää ajanviettotapoja Parisuhteajan arvostus lisääntyy

Kaksi erilaista pariskuntatyyppiä esikoislapsen syntymää vastaanottamassa

Odottavista pariskunnista tunnistettiin kaksi erilaista tyyppiä, jotka nimettiin vakaata parisuhdetta toivoviksi pariskunniksi (n = 17) ja syvenevää parisuhdetta toivoviksi pariskunniksi (n = 10). Näitä pariskuntatyyppiä yhdisti toive parisuhteen pysyvyydestä, mutta ero tyyppien välille muodostui siitä, että vain syvenevää parisuhdetta toivovat pariskunnat esittivät parisuhteen muutosta kuvaavia toiveita. Pariskuntatyyppien keskeiset piirteet ja erot on kuvattu Taulukossa 1.

Vakaata parisuhdetta toivovat pariskunnat esittivät ainoastaan parisuhteen pysyvyyttä kuvaavia toiveita. Pariskunnat toivoivat parisuhteen säilyvän samanlaisena kuin se oli ollut ennen raskausaikaa tai lapsen syntymää. Pysyvyyttä ilmensi toive tasapainoisesta parisuhteesta sekä hyvästä yhteydestä kumppanin kanssa. Lapsella toivottiin

puolestaan olevan mahdollisimman neutraali vaikutus parisuhteeseen. Osa pariskunnista toi esille, että lapsi tulee luonnollisesti olemaan heidän elämänsä isoin asia ja ainakin jonkin aikaa huomion keskipisteenä. Samaan aikaan toiveissa korostui kuitenkin se, että lapsen toivottiin sulautuvan osaksi pariskunnan elämää, jolloin parisuhteen ei tarvitsisi muuttua.

Parisuhteen merkityksellisyyteen liittyen vakaata parisuhdetta toivovat pariskunnat toivoivat, että parisuhteen arvostaminen ja hoitaminen jatkuvat lapsen syntymän jälkeenkin. Parisuhteen ei haluttu muuttuvan itsestäänselvyydeksi. Vastauksista välittyi näkemys siitä, että hyvinvoiva parisuhde vaatii molemminpuolista arvostusta ja suhteeseen panostamista. Osa pariskunnista toi myös esille lähipiirinsä kokemuksia siitä, miten parisuhde oli unohdettu vanhemmaksi tulon myötä. Näihin kokemuksiin pohjaten pariskunnat toivoivat, että heidän oman parisuhteensa

kohdalla voitaisiin jatkaa parisuhteen hoitamista ja välttää siten parisuhteen tilanteen heikentymisen:

Minä toivoisin, että pääsisi vielä olemaan sil-lain kahdestaankin, että se parisuhde ei häipyisi minnekään, kun minun joku kavveri antoi mi-nulle sellaisen vinkin että älkää unohtako sitä parisuhdetta, että joku töissä sanoi vaan että me keskityttiin liikaa siihen vauvaan ja sitten meidän parisuhteelle kävi niin kun pläts, että sitten niin minä toivon että se pysyy sillain kun se on kuitenkin mikä on siinä taustalla [...] että molemmat arvostaisi sitä yhteistä parisuhdetta ja koitettaisiin antaa sille aikaa --. (N4)

Kuten edellisestä esimerkistä käy ilmi, toi-ve parisuhteen huomioimisesta kytkeytyi myös kumppanuuden ja vanhemmuuden välisen tasa-painon löytämiseen. Yhtäältä vakaata parisuhdet-ta toivovat pariskunnat tiedostivat, että lapsi tulee viemään paljon aikaa, ja toisaalta he toivoivat, ettei arki tulisi pyörimään pelkästään lapsen ympärillä. Vanhemmuuden ohella arjesta toivottiin löytyvän tilaa myös kumppanuudelle. Osa pariskunnista tarkasteli kumppanuuden ja vanhemmuuden ta-sapainoa erilaisten roolien kautta. Tällöin esitet-tiin toiveita siitä, että parisuhteessa voitaisiin koh-data toinen edelleen myös kumppanina ja omana itsenään ilman vanhemmuusstatusta:

-- eniten on pelottanut, että se menisi jotenkin vaan siihen, että sitten on vaan vanhempia, että sitten se kaikki pyörii, kyllähän se tietysti pyö-riikin vaan sen vauvan ympärillä, mutta sitten kun se vauva-aikakin kestää vuoden niin kyllä sinäkin aikana pitäisi edelleen nähdä se toinen ihminen ihan sinä kuka hän on eikä pelkkänä toisena vanhempiana. (N8)

Vakaata parisuhdetta toivovien pariskuntien toiveet rakentavasta kommunikaatiosta sekä henkisestä ja fyysisestä läheisyydestä käsittelevät parisuhdetta pysyvyyden näkökulmasta. Paris-kunnat toivoivat erityisesti, että parisuhteen yl-läpitämisen kannalta tärkeät asiat säilyvät. Näitä asioita olivat esimerkiksi kumppaneiden välinen keskusteluyhteys, yhteenkuuluvuuden tunne, yh-teinen huumori sekä molemminpuolinen tuki ja

luottamus. Parisuhteen osa-alueiden ajateltiin muuttuvan lapsen syntymän myötä, mutta toi-veena oli, että parisuhteen perustavanlaatuisista elementeistä kuten luottamuksesta ja toimivasta vuorovaikutuksesta voidaan edelleen pitää kiinni:

No toivottavasti yhtä hyvä kuin tähänkin asti, varmasti erilainen mutta silleen että siellä säi-lyisi tietyt semmoset kulmakivet, luottamus, keskustelu, huumori ja se läheisyys niin ne ehkä, varmasti ne kaikki muuttaa vähän muotoaan ja on erilaisia elämänvaiheissa mutta että ne ei sieltä, että ne asiat mitä me on alusta asti vaalit-tu ja millä on tämmönen hyvä parisuhde saatu rakennettua niin että ei niistä joustettaisi tai karsittaisi --. (M8)

Ajankäytön osalta vakaata parisuhdetta toi-vovien pariskuntien toiveissa oli kahdenkeskisen ajan säilyminen. Osa pariskunnista toi esille toi-veen siitä, että perheenä voidaan tehdä samoja asioita kuin pariskuntana oli aiemmin tehty. Sekä pariskunnan kahdenkeskinen aika että perheen kesken vietetty aika voivat näin kumpikin osaltaan tukea pariskunnalle tärkeän yhteisen teke-misen säilymistä:

-- meillä on tosi paljon asioita mitä me tehdään nyt yhdessä kahdestaan että tosi montaa niistä asioista voi tehdä myös lapsen kanssa, joitakin tietenkin ei mutta jotenkin ne asiat mitä edel-leen pystyy tekemään lapsen kanssa että se nyt ei täysin pelkästään pyöri sen lapsen ympärillä ja sitten ehkä ne asiat mitä ei pysty tekemään lap-sen kanssa että jotenkin saisi niille järjestettyä aikaa --. (M24)

Vanhemmaksi tuleminen myös tiedostettiin rajoittavan mahdollisuuksia viettää puolison kanssa kahdenkeskistä aikaa erityisesti heti lapsen synnyttyä, ja osa pariskunnista suuntasikin toivei-taan aikaan, jolloin lapsi on jo vähän vanhempi. Tällöin saatettiin toivoa sitä, että mahdollisuudet kahdenkeskiseen aikaan lisääntyvät lapsen kasva-essa ja sitä kautta parisuhdeajan ottamisesta olisi mahdollista tehdä rutiini osaksi lapsiperhearkea.

Syvenevää parisuhdetta toivovien pariskuntien toiveet parisuhteen pysyvyydestä olivat yhteneväi-siä vakaata parisuhdetta toivovien pariskuntien

kanssa seuraavilta osin: Parisuhteelta toivottiin jatkuvuutta ja isojen kriisitilanteiden välttämistä. Parisuhdetta haluttiin arvostaa ja hoitaa, ja kumppanuuden merkityksen toivottiin säilyvän vanhemmuuden rinnalla. Lisäksi parisuhteen tärkeitä osa-alueita, kuten rakentavaa kommunikaatiota, läheisyyttä sekä molemminpuolista kunnioitusta, haluttiin ylläpitää myös lapsen synnyttyä. Ajankäytön osalta toivottiin kahdenkeskistä aikaa ja mahdollisuutta jatkaa pariskunnan yhteisen ajan viettämisen tapoja siten, että lapsi on niissä mukana.

Pysyvyystoiveiden lisäksi syvenevää parisuhdetta toivovat pariskunnat toivoivat muutoksia parisuhteeseensa siten, että niin yksilö parisuhteen jäsenenä kuin parisuhde kokonaisuutenakin voisi kehittyä paremmaksi. Parisuhteen toivottiin muuttuvan joustavammaksi ja sujuvammaksi, koska näitä piirteitä pidettiin hyödyllisinä uudessa elämäntilanteessa. Toisaalta muutosta ei aina kuvattu pelkästään toiveiden kautta, vaan sitä odotettiin tapahtuvan myös väistämättä lapsen syntymän myötä. Tämä näkökulma korostui esimerkiksi silloin, kun lasta kuvattiin ”kolmantena pyöränä”, jonka ehdoilla arkea tullaan ainakin vauva-aikana elämään. Pysyvyyteen ja muutokseen liittyvien toiveiden välillä tasapainottelu tuli erityisen hyvin esille silloin, kun tulevan elämäntilanteen toivottiin pitävän sisällään sekä vauvarajen mukanaan tuomia uusia elementtejä että pariskunnan aikaisemman kahdenkeskisen arjen piirteitä:

– – jos se jaetaan silleen, että se meidän kahdenkeskisen aika on suunnilleen, olisi samanlaista mitä se on nyt ollut ja sitten se muu arki missä on sitten se kolmas pyörä mukana niin sehän nyt tulee varmasti pyörimään aika paljon sen kolmannen pyörän ympärillä sitten, että minä toivoisin että niitä olisi molempia sitten sopivassa suhteessa tavallaan sitä uutta arkea ja sitä jollakin tasolla myös vanhaa arkea että pystytään irrottamaan sitä aikaa myös semmoseen kahdenkeskiseen chillailuun. (M23)

Lapsen toivottiin aikaansaavan myönteisiä muutoksia parisuhteeseen ja tuovan arkeen lisää myönteisiä tunteita. Osa pariskunnista toivoi puolisoitten välisen emotionaalisen yhteyden sy-

ventyvän jaetun vanhemmuuden kautta. Lapsen saamisen myötä parisuhteen toivottiin myös täydentyvän kokonaiseemmaksi. Yhtäältä lapsen toivottiin vahvistavan puolisoitten välistä olemassa olevaa sidettä, ja toisaalta toiveena oli, että lapsi luo siten, joka yhdistää puolisoita uudella tavalla:

– – uskoisin että se voi toimia tämmösenä vahvistavana ja entistä enemmän yhdistävänä tekijänä parisuhteessa, että voisin nähdä näin, tulee tavallaan yksi semmonen tärkeä yhteinen juttu enemmän – –. (M17)

Syvenevän parisuhteen pariskuntatyyppissä toivottiin myös parisuhteen huomioimisen lisääntymistä. Raskausaikana korostuneesta äitikeskisuudesta haluttiin luopua, ja sen tilalle toivottiin lisää kumppanin ja parisuhteen huomioimista:

– – kovasti toivon, että mitä pidemmälle lapsi kasvaa niin sitä parempi vaimo voisin olla, koska minusta tuntuu, että tämä raskaus on just ollut tämmöstä minä-show:ta että minulla on niitä kolotuksia ja valituksia ja sellaista ja sinänsä toivoisin, että se voisi kääntyä enemmän myös siihen, että se ei ole aina minäminäminä [...], että ehkä enemmän keskittyisi siihen, että myös sitä huomiota sille miehelle ja siihen meidän yhteiseen parisuhteeseen – –. (N30)

Parisuhteen ylläpitämisen osalta toivottiin, että puolisoitten välistä kommunikaatiota parannetaan ja läheisyyttä osoitetaan enemmän ja myös uusin tavoin. Esimerkiksi raskaudenaikaisen seksuaalisuutta haastavien tekijöiden odotettiin vähentyvän ja sitä kautta fyysisen läheisyyden määrän toivottiin lisääntyvän raskausajan jälkeen. Lisäksi toivottiin muutoksia ajankäyttöön kahdesta eri näkökulmasta katsottuna. Ensinnäkin perhe aika näyttäytyi toivottuna ajankäytön muotona, joka täydentää pariskunnan ajanviettotapoja. Toisekseen osa pariskunnista toivoi, että puolisoitten kahdenkeskistä aikaa opitaan arvostamaan ja priorisoimaan aiempaa enemmän. Tätä toivottiin erityisesti siksi, että parisuhdeajan saamisen ei uskottu olevan yhtä vaivatonta enää lapsen syntymän jälkeen.

POHDINTA

Tässä tutkimuksessa siirtymävaihe vanhemmuuteen kuvautui parisuhdetoiveiden näkökulmasta sekä pysyvyyden että muutoksen ajanjaksona. Odottavat pariskunnat halusivat säilyttää parisuhteessaan tärkeiksi koettuja elementtejä, mutta kohdistivat toiveitaan myös tulevaan elämänmuutokseen. Tällaista moninäkökulmaisten toiveiden esille tuomista voidaan pitää osoitukseksi siitä, että tulevat vanhemmat ovat pohtineet parisuhteensa nykyistä tilannetta ja tulevaisuutta. Parit myös toivoivat, että lapsen saamisen myötä heillä on tunne yhtä lailla kumppanuuden ja vanhemmuuden merkityksellisyydestä sekä kokemus omista mahdollisuuksista ylläpitää parisuhdetta. Tutkimuksemme tulokset ilmentävät systeemistä perhekäsitystä, jonka mukaan perhe rakentuu keskenään vuorovaikutuksessa olevista alasysteemeistä, kuten parisuhteesta ja vanhemman ja lapsen välisestä suhteesta (ks. Allen & Henderson, 2017). Huomionarvoista oli se, että odottavat vanhemmat esittivät parisuhteeseen liittyviä toiveita suhteessa tulevaan vanhemmuuteen.

Tutkimuksessa saatiin uutta ymmärrystä odottavien vanhempien parisuhteesta tyypittämällä pareja parisuhdetoiveiden pohjalta. Tunnistamamme kahden pariskuntatyyppin välillä oli samankaltaisuuksia parisuhteen pysyvyyteen liittyvissä toiveissa. Tyypit kuitenkin erosivat selkeästi sen suhteen, että syvenevää parisuhdetta toivovat pariskunnat toivoivat parisuhteen myös muuttuvan vanhemmaksi tulon myötä. Systeemisen perheteorian näkökulmasta lapsen syntymän ajatellaan horjuttavan parisuhdealasyntymän tasapainoa, mikä voi puolestaan pariskunnasta riippuen joko vahvistaa olemassa olevia haasteita tai mahdollistaa myönteisiä muutoksia alasysteemissä (Allen & Henderson, 2017, s. 116). Tätä näkemystä täydentäen tutkimuksemme tulokset osoittivat, että myös pariskuntien toiveet parisuhteen pysyvyydestä ja muutoksesta siirtymävaiheessa vanhemmuuteen voivat erota pariskuntien välillä. Lisäksi tutkimuksemme valossa näyttäisi siltä, että odottavat pariskunnat tiedostavat olosuhteiden muuttuvan vanhemmaksi tuleminen myötä ja esittävät parisuhdetoiveita tästä näkökulmasta. Tämä tulos poikkeaa aikaisemmasta tutkimuksesta, jossa odottavat vanhemmat toivat

vain harvoin esille näkemyksen siitä, että lapsen saaminen voisi muuttaa heidän parisuhdettaan (Deave ym., 2008).

Vakaata parisuhdetta toivovat pariskunnat toivoivat parisuhteen eri osa-alueilta pysyvyyttä. Tulos on kiinnostava, sillä valtaosa aiemmista parisuhdetutkimuksista on osoittanut parisuhteen kohtaavan siirtymävaiheessa vanhemmuuteen muutoksia esimerkiksi suhdetyytyväisyydessä (Rauch-Anderegg ym., 2020). Joissakin tutkimuksissa parisuhteen pysyvyys on kuitenkin tullut ilmi vakaana suhdetyytyväisyytenä (ter Kuile ym., 2021) ja vakaana suhteeseen sitoutumisenä (Leonhardt ym., 2022) sekä kokemuksena parisuhteen myönteisen vuorovaikutuksen säilymisestä (Sevón, 2012). Tässä tutkimuksessa pysyvyyden toiveet käsittelivät parisuhdetta laajemmin ulottuen lapsen vaikutukseen, parisuhteen merkityksellisyyteen, rakentavaan kommunikatioon, läheisyyteen ja ajankäyttöön.

Syvenevää parisuhdetta toivovien pariskuntien toiveet tasapainottelivat parisuhteen pysyvyyden ja muutoksen välillä: parisuhteen toivottiin säilyvän vakaana mutta myös kehittyvän myönteiseen suuntaan. Myös aiemmin lapsen saamisen on todettu aikaansaavan myönteisiä muutoksia parisuhteessa (Bäckström ym., 2018) ja luovan uudenlaista kiintymystä puolisoitten välille (Prenberg ym., 2008). Systeeminen perheteoria kuvaa perheenjäsenien välistä yhteenkuuluvuuden tunnetta koheesion käsitteellä (Allen & Henderson, 2017, s. 112). Tuloksemme viittaavat molempien pariskuntatyyppien osalta siihen, että lapsen ei haluta muuttavan puolisoitten välistä koheesiota parisuhteessa. Lisäksi syvenevää parisuhdetta toivovat pariskunnat toivoivat lapsen vahvistavan puolisoitten välistä suhdetta, jolloin lapsen saaminen voidaan nähdä parisuhteen koheesiota tukevana tekijänä.

Kuten syvenevää parisuhdetta toivovien pariskuntien pariskuntatyyppi osoittaa, toive parisuhteen tilanteen pysyvyydestä ei poissulje toivetta muutosten tapahtumisesta tai päinvastoin. Tämän vuoksi parisuhteen pysyvyyttä ja muutosta kuvaavat toiveet tuleekin nähdä paitsi toisistaan erillisinä, myös osittain toisiinsa limittyvinä. Vastaavasti systeemisen perheteorian näkökulmasta lapsen saamisen vaikutuksia perhesysteemiin voidaan lähestyä kahdesta suunnasta. Lähtökohtaisesti

perhesysteemi pyrkii ylläpitämään tasapainoa ja vastustamaan siihen kohdistuvia muutoksia, mutta toisaalta perhesysteemillä on kyky hakea uudelleen tasapainoa ja sitä kautta mukautua lapsen syntymän jälkeiseen elämäntilanteeseen (Allen & Henderson, 2017).

Pariskuntatyypeille yhteinen toive oli se, että puoliset voivat lapsen synnyttyä olla kahdenkeskisissä hetkissä läsnä toisilleen. Läsnäolon merkitys pienten lasten vanhemmille on tullut esille myös aiemmin (Malinen, 2011). Toisaalta on havaittu, että vanhempien voi usein olla haastavaa irtautua vauvasta, vaikka heillä olisi mahdollisuus keskittyä muihin asioihin (Lévesque ym., 2020). Läsnäolo kahdenkeskisissä hetkissä edellyttääkin vanhemmalta kykyä irtautua lapsesta paitsi fyysisesti myös ajatuksen tasolla. Lisäksi syvenevää parisuhdetta toivovat pariskunnat toivoivat, että perheaika täydentäisi pariskunnan ajankäytön muotoja. Kummankaan pariskuntatyyppin edustajat eivät välttämättä nähneet perheaikaa ja parisuhdeaikaa toisistaan erillisinä, vaan perheajan toivottiin täyttävän myös parisuhdeajan tarvetta. Aiemmin on vastaavasti havaittu, että pariskunnat kokevat usein myönteisenä parisuhdeaikana sellaisia hetkiä, joissa lapsi on mukana (Malinen ym., 2010). Näin ajateltuna perheaika voi olla merkityksellinen parisuhdetta tukeva tekijä.

Kummankin pariskuntatyyppin pariskunnat toivoivat, että parisuhdetta huomioidaan myös lapsen synnyttyä. Erityisesti pienten huomionosoitusten merkityksen on havaittu korostuvan lapsen syntymän jälkeen, kun vanhempien voimavarat ja aika ovat rajallisia (MacAdam ym., 2011). Lisäksi syvenevää parisuhdetta toivovat pariskunnat toivoivat, että parisuhteen huomiointi lisääntyy. Myös aiemmin on havaittu, että parisuhteen hoitaminen kuuluu olennaisena osana pienten lasten vanhempien arkeen (Malinen, 2011). Toisaalta tiedetään, että parisuhde voi vauvan synnyttyä jäädä taka-alalle (Claxton & Perry-Jenkins, 2008). Tutkimuksemme tuloksissa korostuu vanhempana ja puolisona elämisen kytkeytyneisyys toisiinsa. On esitetty, että uudet vanhemmat voivat kokea roolipainetta, mikäli he pyrkivät yhtäaikaaisesti panostamaan useisiin eri rooleihin (Day, 2010, s. 70). Lisäksi tuoret vanhemmat voivat kokea sosiaalista painetta omistautua vanhemmuudelle (Lévesque ym., 2020).

Tässä tutkimuksessa tunnistettu roolien kytkeytyneisyys voi aikaansaada myönteisiä vaikutuksia kahteen suuntaan: Joustava vanhemmuusrooli voi mahdollistaa puolisoiden välisen kumppanuuden ylläpitämisen, ja tiivis kumppanuus voi puolestaan tukea vanhemmuutta. Näin ollen odottavien pariskuntien tukemisessa on tärkeää keskittyä siihen, miten tuoret vanhemmat voivat roolien priorisoimisen sijaan löytää tasapainon niiden välille.

Pariskunta-aineisto ja puolisoiden toiveiden rinnakkainen tarkastelu toivat näkyviin sen, että puoliset esittivät keskenään samoja toiveita. Vastausten samankaltaisuus oli yllättävää siihen nähden, että puoliset oli haastateltu erikseen. Puolisot myös täydensivät toistensa vastauksia tuomalla esiin eri näkökulmia esimerkiksi sen suhteen, millaisissa asioissa parisuhteen pysyvyyttä tai muutosta toivottiin. Niinpä molempien puolisoiden haastattelu mahdollisti moninäkökulmaisemman ja syvemmän ymmärryksen saamisen pariskuntakohtaisista parisuhdetoiveista verrattuna tutkimusasetelmaan, jossa olisi tarkasteltu odottavien vanhempien toiveita yksittäin. Mikäli odottavat parit olisi haastateltu yhdessä, olisi tutkimuksessa voinut tulla esille myös joitakin uusia näkökulmia (ks. Cerchiaro, 2022; Taylor & de Vocht, 2011).

Tutkimuksen pariskuntien samanmielisyyttä voi kertoa siitä, että samankaltaiset ihmiset päätyvät keskenään parisuhteeseen ja yhteisten keskustelujen kautta heidän näkemystensä yhteneväisyys voi vahvistua. Onkin esitetty, että puolisoiden jakamat asenteet tekevät heistä myös muilta osin samankaltaisia keskenään (Kenny, Kashy & Cook, 2006). Tähän tutkimukseen saattoi valikoitua pariskuntia, jotka olivat valmistautuneet vanhemmaksi tulon ja keskustelleet parisuhteestaan joko yhdessä tai ammattilaisen kanssa esimerkiksi neuvolapalveluissa, minkä myötä toiveet ovat voineet lähteä ohjautumaan samaan suuntaan. Arkielämässä voisi kuitenkin esiintyä myös esimerkiksi sellainen pariskuntatyyppi, jossa puolisoiden toiveet ovat ristiriidassa keskenään.

Tutkimuksen vahvuudet ja rajoitukset

Tutkimusta arvioitaessa on syytä huomioida joitakin tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä. Tämä osatutkimus toteutettiin usean tutkijan yhteistyönä. Tutkijatriangulaation (ks.

Patton, 2015) vahvuus tuli esille etenkin aineiston analysointivaiheessa, jossa tutkijoiden omista lähtökohdistaan tekemät tulkinnat toivat analyysiprosessiin moninäkökulmaisuuutta ja edistivät siten ilmiön laajempaa ymmärtämistä.

Tutkimuksen keskeiset eettiset kysymykset liittyivät tutkimusaiheen sensitiivisyyteen, tutkittavien henkilöllisyyden suojaamiseen ja aineiston käsittelyyn. Parisuhde ja siirtymävaihe vanhemmuuteen ovat henkilökohtaisia aiheita, minkä vuoksi tutkijalta edellytetään sensitiivistä tutkimusotetta. Yksilöhaastattelut mahdollistivat odottaville vanhemmille tilan kertoa asioita ilman puolison läsnäoloa, mikä saattoi puolisoitten yhteishaastatteluun verrattuna tukea omien näkemysten esille tuomista ja ehkäistä puolisoitten välisen epäsymmetrisen aselman syntymistä. Jatkossa vielä monipuolisemman ymmärryksen saavuttamista voisi tukea yksilö- ja pariskuntahaastatteluiden tuottaman tiedon yhdistäminen. Erityistä eettistä huomiota kiinnitettiin odottavien vanhempien pariskuntakohtaiseen tarkasteluun. Suhteellisen iso aineisto ($n = 60$) mahdollisti pariskuntakohtaisen tarkastelun luottamuksellisesti, sillä yksittäiset pariskunnat voitiin häivyttää tutkimuksen tuloksia esiteltäessä. Analyysin toisessa vaiheessa pariskuntia tarkasteltiin isompina pariskuntaryppäinä, ja tulokset esitettiin kuvaamalla usean pariskunnan muodostamia tyyppejä. Samalta pariskunnalta ei myöskään käytetty aineistokatkelmia rinnakkain tulosten raportoinnissa.

Tutkimuksen rajoitteena oli se, että aineisto oli jossakin määrin valikoitunut odottavien vanhempien koulutustaustan suhteen. Tutkittavat olivat korkeammin koulutettuja kuin vastaavassa elämäntilanteessa oleva suomalainen väestö keskimäärin, mikä saattoi heijastua myös tutkimuksen tuloksiin. On nimittäin havaittu, että korkea sosioekonominen asema on yhteydessä myönteisiin parisuhteeseen liittyviin tekijöihin (Conger, Conger & Martin, 2010). Jatkotutkimuksessa onkin hyvä pyrkiä tavoittamaan tutkittavia laajemmin eri koulutustaustoista. Tässä tutkimuksessa ei tarkasteltu sitä, miten odottavien vanhempien parisuhdetoiveet toteutuvat lapsen syntymän jälkeen. Jatkossa olisi mielenkiintoista pitkäaikaistutkimuksen keinoin tutkia odottavien vanhempien toiveita parisuhteestaan ennen lapsen syntymää

ja käsityksiä toiveiden toteutumisesta lapsen syntymän jälkeen. On hyvä huomioda, että tämä laadullinen tutkimus ei keskittynyt vanhempien parisuhteeseen liittyvien taustatekijöiden (esim. parisuhteen kesto tai parisuhdemuoto) merkitykseen. Tulevaisuudessa määrällisten ja laadullisten tutkimusmenetelmien yhdistäminen mahdollistaisi näiden taustatekijöiden huomioimisen. Lisäksi parisuhdetyytyväisyyden tarkastelu yhdessä parisuhdetoiveiden kanssa tarjoaa kiinnostavan aiheen jatkotutkimukselle, jossa voisi tulla esille laajempi kirjo pariskuntatyyppejä.

Johtopäätökset

Tutkimuksemme tuloksia voidaan hyödyntää kehitettäessä parisuhteen tukemisen käytäntöjä odottaville vanhemmille suunnatuissa palveluissa. Odottavien vanhempien parisuhdetoiveiden tunnistamisen kautta on mahdollista vastata täsmällisemmin sekä yksilöiden että pariskuntien tarpeisiin ja kohdentaa oikeanlaista tukea heidän toiveidensa pohjalta. Parisuhteiden tuen näkökulmasta on tärkeää huomioda, että tässä tutkimuksessa tutkittiin parisuhdetoiveita, jotka ovat eräänlaisia tavoitetiljoja, eikä niiden välttämättä ajatella toteutuvan sellaisenaan. Näiden tavoitetiljojen ja parisuhteeseen siirtymävaiheessa vanhemmuuteen liittyvien realiteettien huomioon ottamisen avulla voidaan tarjota tapoja, joiden kautta toiveiden on mahdollista toteutua jossain muodossa. Aiemmin on todettu, että parisuhde on yksi yleisimpiä vanhemmuuteen liittyviä huolenaiheita (Lammi-Taskula & Karvonen, 2014), mutta vanhempien parisuhde ja sen tukeminen eivät aina tule puheeksi riittävästi (Valden & Katajisto, 2019). Parisuhdetoiveiden kysyminen voi toimia matalan kynnyksen keinona ottaa parisuhde puheeksi odottavien vanhempien kanssa. Samalla omien toiveiden pohtiminen orientoi odottavia pariskuntia kohti uutta elämänvaihetta. Niinpä olisi hyödyllistä, että parisuhteen tukea tarjoavissa palveluissa kuten äitiysneuvoloissa, perhevalmennuksessa ja pariterapiassa odottavia vanhempia ohjataan pohtimaan parisuhdetoiveita ja kannustetaan keskustelemaan niistä myös puolison kanssa. Lisäksi perhekeskustoiminnan tarjoamisessa avoimissa kohtaamispaikoissa voidaan mahdollistaa keskustelua parisuhteen toi-

veista ja peloista sekä vertaisuuden kokemista näihin liittyen. Näin ollen parisuhdetoiveiden tunnistaminen ja sanoittaminen voivat osaltaan tukea myönteistä vanhemmuuteen siirtymää niin yksilön kuin pariskunnankin kohdalla.

Artikkeli on saatu toimitukseen 11.12.2023 ja hyväksytty julkaistavaksi 29.5.2024.

Lähteet

- Adamsons, K. (2013). Predictors of relationship quality during the transition to parenthood. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 31(2), 160–171. doi:10.1080/02646838.2013.791919.
- Ahlborg, T. & Strandmark, M. (2001). The baby was the focus of attention – First-time parents' experiences of their intimate relationship. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 15(4), 318–325. doi:10.1046/j.1471-6712.2001.00035.x.
- Allen, K. R. & Henderson, A. C. (2017). *Family theories: Foundations and applications*. West Sussex: Wiley Blackwell.
- Bateman, L. & Bharj, K. (2009). The impact of the birth of the first child on a couple's relationship. *Evidence-Based Midwifery*, 7(1), 16–23.
- Braun, V. & Clarke, V. (2021). One size fits all? What counts as quality practice in (reflexive) thematic analysis? *Qualitative Research in Psychology*, 18(3), 328–352. doi:10.1080/14780887.2020.1769238.
- Braun, V. & Clarke, V. (2022). Conceptual and design thinking for thematic analysis. *Qualitative Psychology*, 9(1), 3–26. doi:10.1037/qp0000196.
- Bäckström, C., Käreholt, I., Thorstensson, S., Golsäter, M. & Mårtensson, L. B. (2018). Quality of couple relationship among first-time mothers and partners, during pregnancy and the first six months of parenthood. *Sexual & Reproductive Healthcare*, 17, 56–64. doi:10.1016/j.srh.2018.07.001.
- Cerchiaro, F. (2022). Advancing research in couple studies. Why, when and how to combine individual and couple interview. *Quality & Quantity*, 57, 1465–1482. doi:10.1007/s11135-022-01395-9.
- Claxton, A. & Perry-Jenkins, M. (2008). No fun anymore: Leisure and marital quality across the transition to par-

Kiitokset

Tutkimus on osa Yhteisvanhemmuuteen oppimassa: vertaileva pitkäaikaistutkimus yhteisvanhemmuuden rakentumisesta vanhemmuuteen siirtymävaiheessa (CopaGloba) -tutkimushanketta, jonka rahoittajana toimi Suomen Akatemia (projektinumerot 323492 ja 323493). Kiitokset rahoittajalle. Kiitos myös kaikille tutkimukseen osallistuneille odottaville vanhemmille. Tutkimusartikkeli perustuu Heidi Jokelaisen ja Annika Knuutilan pro gradu -tutkielmaan (Jokelainen & Knuutila, 2022).

- enthood. *Journal of Marriage and Family*, 70(1), 28–43. doi:10.1111/j.1741-3737.2007.00459.x.
- Conger, R. D., Conger, K. J. & Martin, M. J. (2010). Socioeconomic status, family processes, and individual development. *Journal of Marriage and Family*, 72(3), 685–704. doi:10.1111/j.1741-3737.2010.00725.x.
- Cox, M. J. & Paley, B. (1997). Families as systems. *Annual Review of Psychology*, 48, 243–267. doi:10.1146/annurev.psych.48.1.243.
- Day, R. D. (2010). *Introduction to family processes* (5. painos). New York: Routledge.
- Deave, T. & Johnson, D. (2008). The transition to parenthood: What does it mean for fathers? *Journal of Advanced Nursing*, 63(6), 626–633. doi:10.1111/j.1365-2648.2008.04748.x.
- Deave, T., Johnson, D. & Ingram, J. (2008). Transition to parenthood: The needs of parents in pregnancy and early parenthood. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 8(30).
- Delicate, A., Ayers, S. & McMullen, S. (2018). A systematic review and metasynthesis of the impact of becoming parents on the couple relationship. *Midwifery*, 61, 88–96. doi:10.1016/j.midw.2018.02.022.
- Doss, B. D. & Rhoades, G. K. (2017). The transition to parenthood: Impact on couples' romantic relationships. *Current Opinion in Psychology*, 13, 25–28. doi:10.1016/j.copsyc.2016.04.003.
- Doss, B. D., Rhoades, G. K., Stanley, S. M. & Markman, H. J. (2009). The effect of the transition to parenthood on relationship quality: An eight-year prospective study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 96(3), 601–619. doi:10.1037/a0013969.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Jobdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

- Faircloth, C. (2015). Negotiating intimacy, equality and sexuality in the transition to parenthood. *Sociological Research Online*, 20(4), 144–155. doi:10.5153/sro.3705.
- de Goede, C. & Greeff, A. (2016). Challenges couples face in managing family routines after the transition to parenthood. *Social Work*, 52(3), 313–331. doi:10.15270/52-3-512.
- Holmes, E. K., Sasaki, T. & Hazen, N. L. (2013). Smooth versus rocky transitions to parenthood: Family systems in developmental context. *Family Relations*, 62(5), 824–837. doi:10.1111/fare.12041.
- Jokelainen, H. & Knuutila, A. (2022). Pysyvä ja silti muuttuva parisuhde: esikoistaan odottavien vanhempien toiveet parisuhteestaan. [Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. Haettu osoitteesta <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/84276>.
- Kenny, D. A., Kashy, D. A. & Cook, W. L. (2006). *Dyadic data analysis*. New York: The Guilford Press.
- ter Kuile, H., van der Lippe, T. & Kluwer, E. S. (2021). Relational processes as predictors of relationship satisfaction trajectories across the transition to parenthood. *Family Relations*, 70(4), 1238–1252. doi:10.1111/fare.12546.
- Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (2014). Johdanto. Teoksessa J. Lammi-Taskula & S. Karvonen (toim.), *Lapsiperheiden hyvinvointi* (s. 13–24). Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Lawrence, E., Nylen, K. & Cobb, R. J. (2007). Prenatal expectations and marital satisfaction over the transition to parenthood. *Journal of Family Psychology*, 21(2), 155–164. doi:10.1037/0893-3200.21.2.155.
- Leonhardt, N. D., Rosen, N. O., Dawson, S. J., Kim, J. J., Johnson, M. D. & Impett, E. A. (2022). Relationship satisfaction and commitment in the transition to parenthood: A couple-centered approach. *Journal of Marriage and Family*, 84, 80–100. doi:10.1111/jomf.12785.
- Lévesque, S., Bisson, V., Charton, L. & Fernet, M. (2020). Parenting and relational well-being during the transition to parenthood: Challenges for first-time parents. *Journal of Child and Family Studies*, 29(3), 1938–1956. doi:10.1007/s10826-020-01727-z.
- MacAdam, R., Huuva, E. & Berterö, C. (2011). Fathers' experiences after having a child: Sexuality becomes tailored according to circumstances. *Midwifery*, 27(5), 149–155. doi:10.1016/j.midw.2009.12.007.
- Malinen, K. (2011). *Parisuhde pikkulapsiperheessä*. [Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. Haettu osoitteesta <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/37002>.
- Malinen, K., Kinnunen, U., Tolvanen, A., Rönkä, A., Wierda-Boer, H. & Gerris, J. (2010). Happy spouses, happy parents? Family relationships among Finnish and Dutch dual earners. *Journal of Marriage and Family*, 72(2), 293–306. doi:10.1111/j.1741-3737.2010.00700.x.
- Malinen, K., Rönkä, A. & Sevón, E. (2010). Good moments in parents' spousal relationships: A daily relational maintenance perspective. *Family Science*, 1(3–4), 230–241. doi:10.1080/19424620.2010.570968.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice* (4. painos). Thousand Oaks, California: SAGE.
- Premberg, Å., Hellström, A.-L. & Berg, M. (2008). Experiences of the first year as father. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 22(1), 56–63. doi:10.1111/j.1471-6712.2007.00584.x.
- Prinds, C., Mogensen, O., Hvidt, N. C. & Bliddal, M. (2018). First child's impact on parental relationship: An existential perspective. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 18(1). doi:10.1186/s12884-018-1802-5.
- Rauch-Anderegg, V., Kuhn, R., Milek, A., Halford, W. K. & Bodenmann, G. (2020). Relationship behaviors across the transition to parenthood. *Journal of Family Issues*, 41(4), 483–506. doi:10.1177/0192513X19878864.
- Schlagintweit, H. E., Bailey, K. & Rosen, N. O. (2016). A new baby in the bedroom: Frequency and severity of postpartum sexual concerns and their associations with relationship satisfaction in new parent couples. *Journal of Sexual Medicine*, 13(10), 1455–1465. doi:10.1016/j.jsxm.2016.08.006.
- Sevón, E. (2012). "My life has changed, but his life hasn't": Making sense of the gendering of parenthood during the transition to motherhood. *Feminism & Psychology*, 22(1), 60–80. doi:10.1177/0959353511415076.
- Taylor, B. & de Vocht, H. (2011). Interviewing separately or as couples? Considerations of authenticity of method. *Qualitative Health Research*, 1(11), 1576–1587. doi:10.1177/1049732311415288.
- Valden, T. & Katajisto, M. (2019). Pirkanmaa: parisuhde puheeksi – parisuhteen top ten -kortit. Teoksessa T. Hakulinen, T. Laajasalo & J. Mäkelä (toim.), *Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen: teoriasta käytäntöön* (s. 126–127). Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Woolhouse, H., McDonald, E. & Brown, S. (2012). Women's experiences of sex and intimacy after childbirth: Making the adjustment to motherhood. *Journal of Psychosomatic Obstetrics & Gynecology*, 33(4), 185–190. doi:10.3109/0167482X.2012.720314.